

SKLADENJSKA OKOLJA PLEONASTIČNEGA ZANIKANJA

Prispevek obravnava slovensko pleonastično zanikanje in se osredinja na opis skladenjskih okolij, v katerih se pleonastično zanikanje lahko pojavlja. Prispevek zagovarja tezo, da je pleonastično zanikanje posebna vrsta skladenjskega zanikanja, katerega nikalni doseg ne določa nikalne pomenske podstave stavka, kot velja pri stavčnem zanikanju, temveč bodisi zanika pozitivno hotenjsko določitev propozicije bodisi vzpostavlja pomenska medstavčna razmerja.

Ključne besede: pleonastično zanikanje, hotenjska določitev propozicije, skladnja, odvisniki, operator

The article treats pleonastic negation in Slovene, focussing on the syntactic environments in which pleonastic negation can be found. The author argues that pleonastic negation in Slovene is a special subtype of syntactic negation that does not affect the truth-conditions of a sentence, but it either affects the speaker's evaluation of the proposition or it functions as an intra-sentential operator.

Keywords: pleonastic negation, evaluative mood, syntax, subordinate clauses, operator

1 Uvod

V sodobnem jezikoslovnem izrazju s terminom pleonastično zanikanje, tudi ekspletivno ali parataktično zanikanje, opisujemo tiste tipe stavčnega zanikanja, pri katerih je nikalnica skladenjsko prisotna, vendar stavek pomensko ni zanikan, tj. pomenska podstava stavka ostaja trdilna. Med najbolj tipične zglede slovenskega pleonastičnega zanikanja štejemo zanikanje v časovnih odvisnikih z veznikom *dokler* (1a) in v odvisnikih za glagoli zavračanja (1b):

- (1) a. *Pisal bom, dokler mi ne zmanjka domislic.*
b. *Skrbelo me je, da ti ne bi pokvaril presenečanja.*

Že BREZNIK (1942: 159) v uvodu razprave o stavčni negaciji v slovenščini ugotavlja, da je vprašanje zanikanja na splošno slabo obdelano v slovnicaх slovanskih jezikov. To stanje se ohranja do dandanes, za pleonastično zanikanje pa to velja še bolj, saj je ta pojav po našem vedenju zelo slabo opisan in raziskovan (prim. ŠKERLJ 1962). Slovenska slovnica (TOPORIŠIČ 2000: 498) obravnava pleonastično zanikanje le na zgledu odvisnikov glagolov zavračanja, in sicer kot primer nevtraliziranega zanikanja. Enciklopedija slovenskega jezika (TOPORIŠIČ 1992: 181) k temu opisu doda še primere osamele nikalnice *ne*, katere vloga je le poudarjevalna. Slednje moramo izločiti iz obravnave, saj gre pri rabi osamelega *ne* za opust tistega, kar *ne* zanika

(TOPORIŠIČ 2000: 501), torej ne moremo več govoriti o pomensko izpraznjeni nikalnici. Prispevek avtorja članka (ILC 2012) obravnava slovensko pleonastično zanikanje v okviru sodobnega tvorbeno-pretvorbenega jezikoslovja in ga poskuša umestiti v medjezikovni tipološki okvir. Sodobni jezikoslovni pristopi (prim. PORTNER IN ZANUTTINI 2000: 193–196) poskušajo obravnavati pleonastično zanikanje z dveh vidikov. Prvi dokazujejo, da je pleonastična nikalnica v celoti izpraznjen leksikalni element, ki niti skladijsko niti pomensko ne prispeva k nikalnosti jezikovnega izraza (npr. ESPINAL 1992, VAN DER WOUDE 1994). Prisotnost takšnega praznega elementa naj bi zahtevala skladijska izpeljava točno določenih jezikovnih izrazov (npr. odvisnikov za glagoli zavračanja), vendar naj ne bi v ničemer prispevala k nikalnemu pomenu jezikovnega izraza. Pri tem se postavi osnovno vprašanje, zakaj je prisotnost takšnega izpraznjenega leksikalnega elementa sploh zahtevana. Drugi avtorji (npr. MEIBAUER 1990, MULLER 1991, PORTNER IN ZANUTTINI 2000, ABELS 2005) trdijo, da pleonastična nikalnica ni leksikalno izpraznjena in jo moramo obravnavati kot pravo nikalnico, ki pa se zaradi drugačnega nikalnega dosega skladijsko in pomensko razlikuje od najbolj pogoste vrste zanikanja, tj. stavčnega zanikanja. Avtorji nadalje dokazujejo, da je navidezni nenikalni status pleonastičnega zanikanja neposredna posledica pomenskih in pragmatičnih vplivov sobesedila. Ker slovensko pleonastično zanikanje delno kaže lastnosti pravega zanikanja (gl. razdelek 2), bom v razpravi sledil temu pristopu. V prispevku se predvsem osredinjam na opis skladijskih okolij, v katerih se slovensko pleonastično zanikanje pojavlja, in na razloge, ki omogočajo (ne)pojavo pleonastičnega zanikanja. Pri tem izhajam iz primerov, vzetih iz koprusa slovenskega jezika FidaPLUS.

2 Stavčno zanikanje in pleonastično zanikanje

Zanikanje velja za tisto določitev podstave, ki ukinja trdilno veljavo stvari (TOPORIŠIČ 2000: 497). Pri stavčnem zanikanju zanikamo pomensko podstavo stavka, torej trdimo, da je pomenska podstava (tj. propozicija) stavka neresnična. Skladijski nosilec stavčnega zanikanja v slovenščini je nikalnica *ne*, ki se v glasovni verigi najpogosteje pojavlja stično z osebno glagolsko obliko (TOPORIŠIČ 2000: 498 in 671). Prisotnost nikalnice s stavčnim dosegom zanikanja pa v stavku sproži vsaj dva dodatna skladijska procesa. Premi predmet, ki se v trdilnem stavku pojavlja v tožilniškem sklonu (2a), dobi v dosegu zanikanja roditeljski sklon (2b). Stavčno zanikanje v glavnem stavku pripiše roditeljski sklon tudi prememu predmetu v odvisnem stavku, vendar le, če je podredni stavek nedoločniški polstavek osebkovega (2c) ali predmetovega nadzora (2č). Če nedoločniški polstavek uvaja *k*-vprašalnica, je roditeljski sklon nesprejemljiv (2d). Enako velja tudi za odvisnike z osebno glagolsko obliko (2e).

- (2) a. *Janez bo prebral moj prispevek.*
 b. *Janez ne bo prebral mojega prispevka.*
 c. *Janez ni hotel prebrati mojega prispevka.*
 č. *Janez ne sili študentov brati takšnih prispevkov.*
 d. **Ne vem zakaj napisati pisma.*
 e. **Janez ne pravi, da bere časopisov.*

Nadalje, v zanikanih stavkih vsi nedoločni zaimki (2f) izkazujejo morfološko ujemanje z nikalnico (2g). Ta skladijski proces je v jezikoslovju znan kot nikalno ujemanje (DEN BESTEN 1986) in ga moramo strogo ločevati od dvojnega zanikanja, pri katerem gre za pomensko izključitev dveh nikalnic, posledica česar je trdilna pomenska podstava stavka. V sodobni tvorbeno-pretvorbeni skladijski teoriji (mdr. LAKA 1990, HAEGEMAN 1995) poimenujemo slovnične prvine, ki izkazujejo nikalno ujemanje, n-prvine. Za n-prvine je značilno, da se pojavljajo samo v dosegu zanikanja, primerjaj (2g) in (2h).

- (2) f. *Nekdo je nekje videl nekaj napak.*
 g. *Nihče ni nikjer videl nobenih napak.*
 h. **Nihče je videl Janeza.*

Če poskušamo opisane značilnosti stavčnega zanikanja prenesti na pleonastično zanikanje, lahko opazimo, da tudi pleonastično zanikanje sproži pojav roditeljskega sklona na premem predmetu (3a), vendar pa ne omogoča sopojava n-prvin v svojem dosegu (3b).

- (3) a. *Česa mi ti ne poveš!*
 b. **Ničesar mi ti ne poveš!*

Tako lahko v skladijsko enakih okoljih, na primer, v odvisnikih za glagoli zavračanja (4), najdemo ali stavčno ali pleonastično zanikanje, vendar lahko poleg pomenskega razločka za razločevalni test uporabimo tudi možnost pojava n-prvin pri stavčnem zanikanju (4a) in njihovo slovnično nesprejemljivost pri pleonastičnem zanikanju (4b).

- (4) a. *Bojim se, da ni Janez ničesar/(ne)česa rekel.*
Bojim se, da je bil Janez tiho.
 b. *Bojim se, da Janez ni rekel (ne)česa/*ničesar napačnega.*
Bojim se, da je Janez rekel (ne)kaj napačnega.

Ker slovensko pleonastično zanikanje omogoča pojav roditeljskega sklona na premem predmetu, moramo zaključiti, da pleonastična nikalnica ni leksikalno izpraznjena, ampak še vedno, vsaj skladijsko, deluje kot nikalni element. Ta zaključek o slovenski pleonastični nikalnici potrjuje domneve avtorjev (MEIBAUER 1990, MULLER 1991, PORTNER IN ZANUTTINI 2000, ABELS 2005; gl. zgoraj), da pleonastična nikalnica ni leksikalno prazen element. V nadaljevanju razprave bomo opisani skladijski lastnosti lahko uporabljali tudi kot razločevalni kriterij med pleonastičnim in stavčnim zanikanjem.

3 Skladenjska okolja pleonastičnega zanikanja

Pleonastično zanikanje se v slovenščini pojavlja v treh skladijskih okoljih: (i) v odvisnikih za glagoli zavračanja (5a);

- (ii) v prislovnih odvisnikih, npr. v časovnih (5b) in pogojnih odvisnikih (5c);
 (iii) v (čustveno) zaznamovanih vprašalnih (5č,d) in velelnih (5e) stavkih.

- (5) a. *Skrbelo jo je, da se mami ne bi zdelo, da kaže preveliko zanimanje za Aljaža. Toda mama ni ničesar opazila. (... da bi se mami zdelo ...)*
 b. *Vsako ilustracijo pritrdim na steno, dokler ne visijo okrog ateljeja vse in jih gledam kot film. (... da okrog ateljeja visijo ...)*
 c. *Prišel bom, razen če ne bo slabega vremena. (... razen če bo slabo vreme.)*
 č. *Kaj ni naloga te države, da vse to regulira in preprečuje?*
 d. *Ali ni lepa? Res je prekrasna!*
 e. *Česa/Kaj ne poveš!*

3.1 Pleonastično zanikanje za glagoli zavračanja

Za glagoli zavračanja se pleonastično zanikanje pojavlja tudi v romanskih (prim. VAN DER WOUDE 1997) in slovanskih jezikih (prim. ABELS 2005). Za obe skupini je predlagano, da se pleonastično zanikanje v odvisniku tipično veže z nepovednimi nakloni. ABELS (2005) za ruščino pokaže, da je pleonastično zanikanje v odvisniku možno in hkrati obvezno le, če mu sledi pogojni naklon. V primeru povednega naklona je raba pleonastičnega zanikanja nesprejemljiva. Podoben zaključek za slovenščino lahko najdemo tudi v prispevku S. ŠKERLJA (1963: 102), ki trdi, da sta si poved s pleonastičnim zanikanjem in pogojnim naklonom (6a) ter poved s povednim naklonom vendar brez pleonastičnega zanikanja (6b) smiselno podobni in ju strogo ločuje od povedi s povednim naklonom in nikalnico (6c), pri katerih je možna interpretacija nikalnice samo v smislu stavčnega in ne pleonastičnega zanikanja.

- (6) a. *Bojim se, da [on] ne bi umrl.*
 b. *Bojim se, da bo umrl.*
 c. *Bojim se, da ne bo deževalo.*

Sodobni korpusni podatki pokažejo malce drugačno sliko, saj moremo v odvisnikih za glagoli zavračanja skupaj s pleonastičnim zanikanjem najti tako povedni naklon (7a-c) kot tudi pogojni naklon (7č). Primera (7č, d) dokazujeta, da pogojni naklon ne zahteva sopojava pleonastičnega zanikanja.

- (7) a. *Bojim se, da se on ne bo osmešil, kakršnokoli neumnost bo zagovarjal. (... da se bo on osmešil ...)*
 b. *Bojim se, da ni že prepozno za bolj korenite posege, ki bi v Slovenijo pripeljali več turistov. (... da je že prepozno ...)*
 c. *Skrbi nas, da se gradnja ne bo ustavila. Ker je gradnja skupni interes, smo v mestnem svetu glasovali za proračun. (... da se bo ustavila)*

- č. *Z novim modelom poslovanja so želeli predvsem preprečiti, da ne bi naključne kandidate z ognjevitimi govori izvolili v predsedstvo kluba in bi tako brez pravih kvalifikacij razpolagali z milijoni mark.*
(ali: *da bi naključne kandidate z ognjevitimi govori izvolili ...*)
- d. *Tamkajšnja javnost se je tedaj tolažila s tem, da bodo prav visoko postavljena maastrichtska merila preprečila, da bi v denarno unijo prekmalu vstopili Italijani, Portugalci, Grki in drugi dejavniki špagetizacije.*
(ali: *... da ne bi v denarno unijo prekmalu vstopili ...*)

Če povzamemo, imamo v slovenščini v odvisnikih za glagoli zavračanja, štiri možne kombinacije z ozirom na izbiro glagolskega naklona in pleonastičnega zanikanja: s pleonastičnim zanikanjem in pogojnim naklonom (npr. (7č)), s pleonastičnim zanikanjem in povednim naklonom (npr. (7a-c)), brez pleonastičnega zanikanja in s pogojnim naklonom (npr. (7d)) ter brez pleonastičnega zanikanja in s povednim naklonom (npr. (6b)). Omenjene oblike so zbrane v Preglednici 1.

Preglednica 1: Možne kombinacije zanikanja in glagolskega naklona v odvisnikih za glagoli zavračanja.

	povedni naklon	pogojni naklon
pleonastično zanikanje prisotno	<i>Bojim se, da že ni prepozno.</i>	<i>Bojim se, da ne bi bilo že prepozno.</i>
pleonastično zanikanje odsotno	<i>Bojim se, da je že prepozno.</i>	<i>Bojim se, da bi bilo že prepozno.</i>

Poudariti pa velja več stvari. Če si najprej ogledamo primere v Preglednici 1, lahko opazimo, da prihaja do pomenskega razločka med odvisniki s povednim in pogojnim naklonom, torej moramo trditi, da je izbira naklona pomensko motivirana, medtem ko se zdi, da je (ne)izbor pleonastičnega zanikanja pomensko manj motiviran, saj večina govorcev pomensko ne razlikuje med zanikanim in nezanikanim odvisnikom z isti naklonom. Na drugi strani pa lahko najdemo primere, kjer pa so vse štiri možne kombinacije pomensko zamenljive (8). Verjetno k takšni interpretaciji botruje tudi sam pomen glagola zavračanja. Za pomensko močnejšimi in bolj enoznačnimi glagoli zavračanja kot sta to, na primer, glagola *izogibati se* in *preprečiti*, pričakujemo samo eno možno interpretacijo odvisnika, tj. da se propozicija odvisnika ne uresniči, ne glede na izbiro glagolskega naklona. Pri večznačnih glagolih zavračanja, na primer, *bati se*, pa imata izbor naklona (glej preglednico 1) in občasno tudi zanikanja večjo interpretativno vlogo (glej razdelka 3.1.1 in 3.1.2).

- (8) *Vzemimo si čas in poskušajmo se izogibati, kolikor je mogoče, stresnim situacijam in s tem preprečiti,*
- ... da se podre ravnovesje v telesu.*
  - ... da se ne podre ravnovesje v telesu.*
  - ... da se ne bi podrlo ravnovesje v telesu.*
  - ... da bi se podrlo ravnovesje v telesu.*

Če si ogledamo še pogostnost rabe možnih kombinacij pleonastičnega zanikanja in glagolskega naklona v odvisnikih za glagoli zavračanja, predstavljenih v preglednici 1, moremo opaziti, da vse štiri možne kombinacije niso enakomerno porazdeljene (glej preglednico 2). Tako so, na primer, pri odvisnikih za glagolom *bati se* najpogostejše zastopane strukture brez pleonastičnega zanikanja in z glagolom v povednem naklonu (84,2 %), medtem ko so pri glagolu *preprečiti* najpogostejše glagolske oblike v odvisnem stavku v nezanikani pogojni obliki (77,4 %). Pri vseh treh analiziranih strukturah pa prevladuje nezanikana glagolska oblika. Tako lahko zaključimo, da je pleonastično zanikanje v vseh treh primerih nepogosto, saj nikjer ne presega 10 % števila relevantnih primerov. Pri tem velja še izpostaviti, da je vseeno pogostejša raba pleonastičnega zanikanja s pogojnim naklonom (stolpec 3) kot pa s povednim naklonom (stolpec 5).

Preglednica 2: Pogostnost pojava možnih kombinacij zanikanja in glagolskega naklona v odvisnikih za pogosto rabljenimi glagoli zavračanja.

	1	2	3	4	5
Glagolska oblika iskalni niz	Št. relevantnih primerov	Trdilni pogojni naklon	Pleon. zanikanje in pogojni naklon	Trdilni povedni naklon	Pleon. zanikanje in povedni naklon
»boji* se {}, da«	3856	13,8 %	1,1 %	84,2 %	0,9 %
»skrbi me {}, da«	252	16,7 %	8,3 %	67,9 %	7,1 %
»prepreči* {}, da«	4615	77,4 %	9 %	8,2 %	5,4 %
»prepoved* {}, da«	979	81,3 %	3 %	15,3 %	0,4 %

3.1.1 Glagoli *bati se*, *skrbeti* in sinonimi

MULLER (1991) na podlagi francoskih podatkov trdi, da je nikalnica za glagoli zavračanja del leksikalnega zapisa glagola v obliki prostega morfema, ki se v glasovni verigi vedno pojavi v odvisnem stavku. Pri tem predlogu glagol *bati se* tako razvijemo v »bati se, da se ne uresniči propozicija, izražena v odvisniku«. V tem primeru je nikalnica *ne* pomensko neizpraznjena, vendar ne zanika odvisnika, v katerem se pojavlja, ampak jo moramo interpretirati kot nikalni oz. zanikani del korenškega glagola. Predlog je zanimiv, saj vsi glagoli te kategorije izražajo govorcevo negativno vrednotenje propozicije, izražene v odvisnem stavku. Podobno predlaga za slovenske primere tudi ŠKERLJ (1963: 105), in sicer da zanikanje v odvisnem stavku izraža govorcevo skrb, težnjo itd, »da se nekaj ne zgodi.«

MEIBAUER (1990), PORTNER IN ZANUTTINI (2000) in ABELS (2005) mdr. poskušajo analizirati pleonastično zanikanje podobno, vendar na bolj abstraktnem nivoju. Avtorji predvidevajo, da gre pri pleonastičnem zanikanju za enak tip zanikanja kot pri stavčnem zanikanju (tj. skladenjsko zanikanje), pri čemer pa ima nikalnica različne dosege znotraj stavka. Pri stavčnem zanikanju ima nikalnica doseg nad celotno propozicijo in ukinja njeno veljavnost. Pri pleonastičnem zanikanju pa je doseg nikalnice omejen le na hotenjsko določitev propozicije, torej govorec vrednoti propozicijo kot negativno oz. jo zavrača, hkrati pa ne ukinja njene pomenske veljavnosti. Če po-

nazorimo, v povedi s stavčnim zanikanjem (9a) govorec z nikalnico ukinja veljavnost propozicije JANEZ BRATI PRISPEVEK, torej postane propozicija neresnična. V povedi (9b) pa govorec z zanikanjem ne ukinja veljavnosti propozicije JANEZ REČI NEKAJ NAPAČNEGA, temveč vrednoti hotenjsko določitev propozicije kot nezaželeno, torej govorec predvideva, da je propozicija resnična, vendar jo na hotenjski ravni zavrača.

- (9) a. *Janez ne bo prebral mojega prispevka.*
 b. *Bojim se, da Janez ni rekel nečesa napačnega.*

Da s pleonastičnim zanikanjem v odvisnikih za glagoli zavračanja zanikamo le hotenjsko določitev propozicije, dokazujeta tudi primera (10). Glagol *bati se* lahko rabimo kot metaligvističen izraz, s katerimi želimo omiliti resničnost propozicije (10a), in se glagol tako pomensko približa izrazom *misliti, da ...* itd. V takšni primerih je raba pleonastičnega zanikanja nesprejemljiva (10b), kar je glede na predlagano razčlenbo pričakovano: v (10a) govorec ne vrednoti oz. ne izraža lastnega odnosa do propozicije v odvisniku, temveč želi povedati, da je propozicija resnična in njeno resničnost tudi potrjuje.

- (10) a. *Bojim se, da ima Janez prav.*
 b. *#Bojim se, da Janez nima prav.*

Podobno lahko razložimo tudi nepojav pleonastičnega zanikanja za glagolom *dvomiti*. Z glagolom *dvomiti* govorec izrazi dvom, domnevo oz. predvidevanje, da propozicija odvisnika ni resnična (11a). Tako se povedi z glagolom *dvomiti* pomensko približajo strukturam s stavčnim zanikanjem (11b). Ker tako govorec z glagolom *dvomiti* predvideva, da je resničnost propozicije neveljavna, in hkrati ne izraža hotenjske določitve propozicije, je raba pleonastičnega zanikanja nesprejemljiva (11c).

- (11) a. *Veš, kako je mami stroga. Dvomim, da me bo pustila.*
 b. *Veš, kako je mami stroga. Mislim/Bojim se/Predvidevam, da me ne bo pustila.*
 c. *#Veš, kako je mami stroga. Dvomim, da me ne bo pustila.*

3.1.2 Glagol *preprečiti*

Glagol *preprečiti* je z vidika hotenjske določitve propozicije močan in enoznačen: izraža govorčevo namero, da prepreči oz. prepove uresničitev propozicije v odvisniku. Opazili smo že (prim (8)), da se za tem glagolom v odvisnikih pojavljajo vse štiri obravnavane strukture (preglednica 1). Pri podrobnejši razčlenbi korpusnih podatkov pa lahko opazimo več posebnosti. Pri rabi pleonastičnega zanikanja s povednim naklonom pomembno vlogo igra glagolski čas. Medtem ko je zanikanje poljubno s prihodnjikom (12a,b) in sedanjikom (12c,č), je ob pretekliški obliki zahtevano (12d,e). Predvidevamo, da je takšna zahteva pomensko motivirana, saj glagol *prepre-*

čiti sporoča, da se dejanje v odvisniku ne izvrši, medtem ko trdilni pretekli povedni naklon pove, da je dejanje realno in izvršeno, torej gre za pomensko izključitev obeh izrazov. Pri sedanjškem in prihodnjiškem povednem naklonu pa je glagolsko dejanje možno interpretirati kot (še) ne izvršeno ali hipotetično.

- (12) a. *Najpomembneje je, da jima prepreči, da ne bosta tičala skupaj.*
 b. *Tako boste preprečili, da bodo reveži še večji reveži.*
 c. *Ali veste, kako preprečiti, da krožnik ne drsi pri mizi? Podložite časopis.*
 č. *Naloga obeh je namreč podobna, in sicer da ob trku telo potnika in voznika zadržita na mestu in obenem preprečita, da zdrsneta pod varnostni pas.*
 d. *Prav tako je le on lahko preprečil, da 4. maja Palestinci niso razglasili države.*
 e. **Prav tako je le on lahko preprečil, da so 4. maja Palestinci razglasili države.*
 f. *Ameriška, evropska in japonska centralna banka poskušajo v teh dneh preprečiti, da ne bi prišlo do potopa kakšne od velikih institucij.*
 g. *Sledi še ozelenitev, ki ponavadi prepreči, da bi prišlo do ponovnega divjega odlaganja odpadkov.*

Korpusni zgledi brez nikalnice (12b, č in g) jasno pokažejo, da je nikalnica v (12a, c in f) rabljena pleonastično. Tudi s pomenskega vidika lahko trdimo, da z nikalnico v obravnavanih primerih ne izražamo nikalne določitve propozicije v odvisniku, temveč željo, da se propozicija ne uresniči.

3.1.3 Pleonastično zanikanje v prilastkovem odvisniku

Pleonastično zanikanje lahko najdemo tudi v prilastkovih odvisnikih, katerih odnosnica je bodisi oblikotvorno (npr. *skrb*, *prepoved* itd) bodisi pomensko (npr. *strah*) sorodna glagolom zavračanja. Tudi v teh primerih je raba pleonastičnega zanikanja poljubna in se pojavlja tako s povednim kot tudi pogojnim naklonom. Če primerjamo povedi s pleonastičnim zanikanjem v prilastkovih odvisnikih (13), lahko opazimo enako rabo zanikanja, kot pri odvisnikih za glagoli zavračanja.

- (13) a. *Moški so pogosteje kot ženske zvesti zaradi strahu, da bi partnerica izvedela za njihove avanture.*
 b. *Tudi pri vas, sorazmerno z večanjem slave, narašča strah, da ne bi kdo izvlekel skeleta iz omare.*
 c. *Pomanjkanje ljubezni in strah, da bo ostal še brez tega kančka, ki jo ima.*
 č. *Pošilja mi roteča sporočila, mama se iz usmiljenja še pogovarja z njo, vse skupaj pa nas je strah, da ne bonaredila kakšne neumnosti.*
 d. *Obenem poskušamo nadzirati vse verbalne simptome, ki bi lahko izdajali napetost zaradi skrbi, da bi odkril našo prevaro.*

- e. *Že mnogi pred njo so tudi zaradi skrbi, da ne bi bilo v prvih mesecih kaj narobe, skrivali srečno novico pred javnostjo.*
- f. *Zaradi nasilja ima bogataš sodno prepoved, da bi se približal svoji bivši zaročenki.*
- g. *Evropska komisija je danes Sodišče Evropskih skupnosti zaprosila, naj sprejme začasno odredbo oziroma sodno prepoved, da Poljska ne bi nadaljevala z gradnjo spornih avtocestnih odsekov v dolini reke Rospuda, ki sta ki sta del izgradnje cestne infrastrukture na evropskem prometnem koridorju Via Baltica med Varšavo in Helsinki.*

3.2 Pleonastično zanikanje in prislovni odvisniki

3.2.1 Časovni odvisniki

V časovnih odvisnikih, ki jih uvaja veznik *dokler* in je glagolsko dejanje dovršno, je glagol v zanikani obliki (14a). Če je glagolsko dejanje v odvisniku nedovršno, glagolska oblika ni zanikana (14b).

- (14) a. *V resnici so dolge obredne trobente preizkušnja za živce, a meniha ne odnehata in trobita, dokler ne preglasita misli poslušalca.*
- b. *Opa, punca, tako pa ne bo šlo! Dokler te financiram in dokler spiš pod mojo streho, bo treba sprejeti določena pravila, ki se jih moramo vsi držati.*

Da gre v primeru (14a) za pleonastično in ne stavčno zanikanje, dokazuje tudi nemožnost sopojava nikalnega izraza *nikoli* v (14a) – **dokler nikoli ne preglasita*. V relevantni literaturi najdemo deljena mnenja o vzrokih za pojav pleonastičnega zanikanja z dovršnimi glagolskimi dejanji. MITTWOCH (1977) in DE SWART (1996), na primer, predlagata, da se *dokler* veže samo z nedovršnimi dejanji in tako ima nikalnica vlogo vidskega operatorja, ki stativizira glagolsko dejanje, torej dovršno glagolsko dejanje spremeni v nedovršno. V dokaz predlagani razčlembi, navajata par angleških povedi (15). (15a) je slovnično nesprejemljiva poved, ker se *dokler (until)* pojavlja skupaj z dovršnim glagolskim dejanjem *je prišel (arrived)*. V povedi (15b) naj bi nikalnica stativizirala dovršno dejanje in tako poved zadosti zahtevi, da se *dokler* pojavlja z nedovršnim glagolskim dejanjem.

- (15) a. **George arrived until midnight.*
George prišel-je do polnoči
- b. *George didn't arrive until midnight.*
George ni prišel do polnoči
"George ni prišel do polnoči."

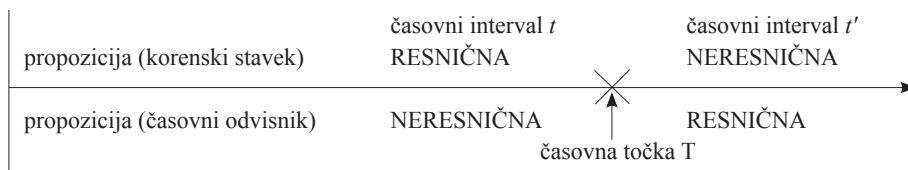
Takšne razlage za slovenske primere časovnih odvisnikov z veznikom *dokler* ne moremo privzeti. Slovenski primeri pokažejo, da zanikani dovršni glagoli v odvisnikih z veznikom *dokler* niso stativizirani, rabimo jih namreč lahko s prislovi, ki

se vežejo samo z dovršnimi dejanji (prim. ÜRÖGDI in MACDONALD 2009), na primer prislov *naenkrat* v (15c, č), in so nesprejemljivi z nedovršnimi dejanji (15d):

- (15) c. *Pravzaprav so se mi [melodije] potem dozdevale že vse podobne, tako da so name delovale kar uspavalno. Dokler ni naenkrat nekdo zapihal v trobento in prekinil sladko pozibavanje otoka.*
 č. *Bila je že čisto blizu, ko je naenkrat počilo, zahreščalo, hrup je paral ušesa in ladja se je ustavila.*
 d. *#Janez je naenkrat pisal pismo.*

ABELS (2005) predlaga drugačno analizo, pri kateri izhaja iz dejstva, da poved s časovnim odvisnikom, ki ga uvaja veznik *dokler* in izraža dovršno glagolsko dejanje, poleg dveh ločenih propozicij, tj. propozicije korenskega in odvisnega stavka, opisuje dva različna časovna intervala: časovni interval t , ki ga opredeljuje korenski stavek, in časovni interval t' , ki je vezan na odvisnik. Časovni interval t' sledi intervalu t . Resničnostna vrednost obeh propozicij je odvisna od časovnega intervala: v časovnem intervalu t je resnična propozicija korenskega stavka in je propozicija odvisnika neresnična, v časovnem intervalu t' so vrednosti obratne (prikaz (1)). Do zamenjave pride v časovni točki T. Takšno resničnostno razmerje med obema propozicijama pa v ABELSOVI (2005) analizi ureja prav zanikanje, ki ga avtor posledično v tem primeru poimenuje resničnostni operator (*truth-functional operator*). Pri tem pristopu vidimo rabo nikalnice na ravni medpovedne in ne več povedne skladnje in tako tudi razložimo, zakaj zanikanje v obravnavanih odvisnikih ne kaže lastnosti stavčnega zanikanja (gl. razdelek 2).

Prikaz 1: Resničnostno razmerje med propozicijama stavkov z *dokler* na primerih (14a) in (15c, č).

Pri tem velja opozoriti, da z nikalnico v odvisniku ne vzpostavljamo nikalne določitve same propozicije, torej stavčnega zanikanja, saj obe propoziciji, tako glavnega kot odvisnega stavka, veljata za resnični. Če torej parafraziramo poved (14a), potem velja, da *JE RES, da meniha trobita* in *JE RES, da preglasita misli poslušalca*. Edino, kar ni mogoče, je, da sta obe propoziciji resnični oz. veljavni istočasno, tj. v istem časovnem intervalu. V odvisnikih z nedovršnim glagolskim dejanjem, na primer (14b), raba nikalnice kot resničnostnega operatorja ni motivirana, saj obe propoziciji opisujeta isti časovni interval in imata v njunem časovnem intervalu isto resničnostno vrednost. Če tako parafraziramo poved (14b), potem trdimo, da, *JE RES, da te financiram ter da spiš pod mojo streho* in hkrati *JE RES, da bo treba v tem časovnem intervalu sprejeti določena pravila*.

Na koncu velja izpostaviti, da (ne)dovršnega glagolskega dejanja ne smemo enačiti z oblikoslovno (ne)dovršno glagolsko obliko. Čeprav se obe slovnični kategoriji večinoma prekrivata, je znano, da lahko tudi nedovršni glagoli opisujejo dovršna dejanja (prim. TOPORIŠIČ 2000: 348–353 *passim*). Pri povedih z odvisnikom *dokler* so sorazmerno pogosti primeri, pri katerih nedovršni glagol opisuje oz. implicira dovršno dejanje, velikokrat gre za pomen spremembe stanja. Razloček med nedovršno in dovršno interpretacijo nedovršnega glagola prikazujeta povedi (16). (16a) opisuje le stanje ležanja, medtem ko (16b) implicira spremembo iz neležečega v ležeče stanje. V primeru slednje rabe gre za enako shematično zgradbo povedi kot pri dovršnih glagolih (prikaz 1, primera (14a) in (15c)): resničnosti vrednosti obeh propozicij sta glede na časovni interval izključujoči, zato je raba pleonastičnega zanikanja v teh primerih motivirana.

- (16) a. *Neprijetni vonj vina po gnilih jajcih nastane v vinu lahko le, dokler leži na drožeh.*
 b. *Partner z upognjenimi nogami mora poskusiti potisniti navzgor, hkrati pa se tisti z iztegnjenimi nogami nagne naprej. Prvi potiska navzgor, dokler ne leži na partnerju z obrazom navzgor.*

Veznik *preden* je pomensko skoraj zamenljiv z veznikom *dokler*, kadar je v glavnem stavku stavčno zanikanje izraženo, v podrednem stavku pa je rabljen dovršni glagol (17a). Kadar glavni stavek ni zanikan, v odvisniku, ki ga uvaja *preden*, ni pleonastičnega zanikanja, če se odvisnik rabi izključno v časovnem pomenu (17b):

- (17) a. *Morda je bilo vodilo njenega dela tudi njen osebni moto, ki ga je razlagala z besedami, da ne more ničesar videti, preden tega zares ne spozna.*
 b. *Preden je preverila jed, je podrsnila s kazalcem in sredincem po jeklenih kotlih, sijočih kot egiptčanska zrcala.*

V določenih primerih je odvisnike z veznikom *preden* moč razumeti v mešanem prislovnem pomenu, saj se osnovnemu časovnemu pomenu pridruži še vzročni/modalni pomen. Takšen odvisnik izraža časovne okoliščine, ki jih govorec oceni kot nezaželene oz. do katerih izraža določeno mero zavračanja. Pomenski razloček med obema vrstama odvisnika lahko opazimo na primerih (18a, b). (18a) lahko razumemo samo v strogem časovnem pomenu, zato je raba pleonastičnega zanikanja nesprejemljiva. (18b) pa omogoča pomensko kombinirano interpretacijo in tako postane raba pleonastičnega zanikanja sprejemljiva. Raba pleonastičnega zanikanja je v takšnih odvisnikih podobno kot pri glagolih zavračanja poljubna (18c, č).

- (18) a. *Preden umrem, bi rada okusila ves svet.*
 b. *Zato opozarjam vse odgovorne, da humanizirajo anhovskega giganta, preden ne zboli in [ne] umre še zadnji delavec in okoličan Salonita.*
 c. *S transparenti Ustavimo Haiderja, preden ne bo prepozno in 1938 razlogov proti Haiderju jim sicer ni uspelo pritegniti pozornosti ameriških*

medijev, vendar ti resnici na ljubo tudi športnemu podvigu šefa svobodnjakov in njegovi tiskovni konferenci niso namenili veliko prostora.

- č. *Odločite se, kaj želite, je nejevoljno pripomnil natakar, Paine pa je medtem premišljeval, kako se zmeraj odloča za nepremišljena dejanja, in pomislil je, da bi bilo najbolje, če bi zapustil lokal, preden bo prepozno.*
- d. *Prihranek je znaten: 144 žarnic pa toliko in toliko elektrike, ki bi jo te požrle, preden ne bi pregorele.*

Vrnimo se povedi (18c) in jo pomensko parafraziramo. Ustrezna parafraza *ustavimo Haiderja, da se ne zgodi, da bi bilo prepozno* nam jasno pokaže, da odvisnik s *preden* vsebuje elemente vzročnega odvisnika in govorčevo osebno vrednotenje (tj. zavračanje) propozicije. Tako lahko zaključimo, da je raba pleonastičnega zanikanja v odvisnikih s *preden*, ki imajo kombiniran vzročno/modalni pomen, enaka rabi v odvisnikih za glagoli zavračanja (gl. 3.1). Podobnost med obema strukturama se kaže tudi v tem, da najdemo primere, pri katerih se za veznikom *preden* pojavlja pleonastična nikalnica s pogojnim naklonom (18d).

3.2.2 Pogojni odvisniki

Za sestavljenim veznikom *razen če* opazimo poljubno rabo pleonastičnega zanikanja (19). Sodbe govorcev kažejo, da pri tej rabi ne prihaja do pomenskih razločkov med zanikanim in nezanikanim izrazom.

- (19) a. *Če hočemo ribez jesti surov, ga moramo močno sladkati, razen če vam je vseč kiselkast okus.*
- b. *Razen če si ne puščate dolgih las, bi morali obliko pričeske redno vzdrževati.*
- c. *Tramvaji bi se premikali (vozili) po tračnicah, kar bi povzročalo nemalo hrupa, razen če bi bili na gumijastih kolesih.*

Slovenski sestavljeni veznik *razen če* je po pomenu in rabi podoben angleškemu vezniku *unless*. Za *unless* velja, da pomensko nekako najbolj ustreza vezniku *če (if)*, ki mu sledi stavčno zanikanje (20). Podobno lahko parafraziramo tudi slovensko poved (19b), kot je prikazano v (20c).

- (20) a. *I will leave if Bill doesn't call soon.*
- b. *I will leave unless Bill calls soon.*
- c. *Če si ne puščate dolgih las, bi morali obliko pričeske redno vzdrževati.*

Kljub temu pa angleški strukturi *unless* in *if ... not* nista v celoti zamenljivi. TRAUGOTT (1997) ugotavlja, da veznik *unless* ne navaja samo pogoja, ki mora biti zadoščen, da se propozicija korenskega stavka uresniči, temveč ga eksplicitno navaja kot minimalni pogoj. Razloček med primeroma (20a) in (20b) je tako v tem, da (20a) navaja samo enega od možnih pogojev, ki vodijo k uresničitvi korenskega stavka, medtem ko (20b) eksplicitno pove, da je od vseh možnih situacij, ki bi lahko vodile k potencialni uresničitvi korenskega stavka, naveden pogoj edini, ki vodi k dejanski

uresničitvi korenskega stavka. Podobno razumemo tudi razloček med slovenskima povedima (19b) in (20c): (19b) eksplicitno navaja, da je edini pogoj, da si nam pri-česke ni potrebno vzdrževati, ta, da si puščamo dolge lase. (20c) pa je pri določitvi pogoja manj omejujoč in implicitno dovoljuje še obstoj kakšnega drugega neizražene-ega pogoja. Zaradi tega razloga TRAUGOTT (1997: 164) predlaga, da je veznik *unless* izključevalni operator (*exceptive operator*), ki deluje na medpovedni ravni. Tako lahko slovenski veznik *razen ne* in njegovo nadstavčno skladenjsko vlogo razumemo podobno kot pri časovnem vezniku *dokler* (gl. 3.2.1). V pogojnih povedih z veznikom *razen če* nikalnica ureja resničnostno razmerje med obema propozicijama: propozicija korenskega stavka je resnična *razen* pod pogojem, da ne postane propozicija odvisnika resnična in obratno.

Koprusni podatki takšno domnevo potrjujejo, saj se pokaže, da prevladujejo pri-meri, pri katerih je nikalnica bodisi v glavnem (21a) bodisi v odvisnem stavku (21b). (21c) pokaže, da nikalnostni pomen lahko vzpostavijo tudi drugi leksikalni elementi, na primer predlog *brez*.

- (21) a. *Njen uslužbenec, depresivni umetnik Richard Karinsky, ki noče poslušati njenih tegob, razen če mu ponudi višjo urno postavko, je na koncu druge sezone ugotovil, da je zaljubljen v Caroline.*
 b. *Pod 13°C je stabilna oblika sivi kositer (a-Sn), toda sprememba iz bele v sivo obliko se odvije le pri precej nižjih temperaturah, razen če ni prisotno že nekaj sive oblike.*
 c. *Njegova krivda je spomin na neko dejanje, kajti vsako dejanje naj bo čisto, brez spominjanja in brez postajanja, razen če gre za dejanje v pogubni noči enajstega poglavja Odiseje, ko zmešana Kirka vodi Odiseja v globine mračnega Hada.*

Oglejmo si sedaj še primere, ki bi lahko zavrgli predlagano analizo. V korpusni zbirki namreč najdemo tudi primere, kjer sta oba stavka bodisi trdilna bodisi zanikana. Če pogojni veznik *razen če* v (22a, b) zamenjamo z veznikov *če* (22a'b'), vidimo, da je raba zanikanja obvezna, torej lahko predvidevamo, da do možnega izpusta zanikanja v povedih z *razen če* pride ravno zaradi njegovega izključevalnega pomena: zaradi močnega pomena veznika *razen če* je eksplicitno jasno, da je lahko samo ena propozicija (bodisi korenskega bodisi odvisnega stavka) resnična, tudi če je nikalnica izpuščena.

- (22) a. *Težko se boste izognili prepiru s partnerjem, razen če se odpravite od doma.*
 a'. *Težko se boste izognili prepiru s partnerjem, če se *(ne) odpravite od doma.*
 b. *V enem izmed svojih poročil IMF opozarja, da so scenariji, kot ga je doživela prezadolžena Argentina, verjetni tudi v prihodnosti, razen če bodo države v razvoju intenzivneje ukrepale v smeri zmanjševanja dolgov.*
 b'. *V enem izmed svojih poročil IMF opozarja, da so scenariji, kot ga je doživela prezadolžena Argentina, verjetni tudi v prihodnosti, če *(ne) bodo države v razvoju intenzivneje ukrepale v smeri zmanjševanja dolgov.*

Da gre pri povedih (22a,b) le za izpust zanikanja, ki ne vpliva na samo interpretacijo pogojne povedi, dodatno dokazujejo tudi zgledi iz pravnega jezika (23), ki naj bi v svojih formulacijah težil k nedvoumju.

- (23) a. *Sredstva za opravljanje nalog na posameznih področjih in za socialne prejemke se zagotavljajo v skladu s predpisi, ki urejajo posamezno področje dejavnosti, razen če je s tem zakonom drugače določeno.*
 b. *Poslovanje med rezidenti in nerezidenti je prosto, razen če ni s tem zakonom drugače določeno.*

Verjetno najbolj redundantna, tudi z pomenskega vidika, je raba zanikanja v odvisniku, če je zanikan korenski stavek (24). Da gre za pomensko nepotrebno rabo zanikanja v takšnih odvisnikih, lahko dokažemo z možnostjo izpusta zanikanja in tako dobimo strukture, podobne povedi (21a). Priredno zložena stavka *ne odprete* in *preverite* v (24a) jasno pokažeta, da prvo glagolsko dejanje dejansko ni zanikano, ampak gre za sosledje dveh trdilnih dogodkov (tj. *najprej odprite in potem preverite*).

- (24) a. *Na tej točki ne morete ugotoviti, katere kategorije niso prikazane, razen če ne odprete tblCategories in to preverite ročno.*
 b. *Običajni popotnik namreč nima vstopa v pravo cerkveno državo, razen če nima osebnega povabila z datumom in uro obiska.*

3.3 Pleonastično zanikanje in čustveno zaznamovani vprašalni ter velelni stavki

V vprašalnih stavkih, t.i. vprašanjih čudenja, se pojavlja pleonastično zanikanje, kadar govorec želi, da mu naslovnik odgovori na zastavljeno vprašanje trdilno (25). Dejansko s temi vprašanji govorec ne vprašuje, ampak sprejema propozicijo kot resnično in želi, da mu naslovnik to tudi potrdi. Takšna vprašanja lahko parafraziramo z *kajne/kajneda* itd. Ponovno lahko vidimo, da tudi v tem primeru pri zanikanju ne gre za nikalno določitev propozicije, temveč za njeno hotenjsko določitev.

- (25) a. *Ali ni nezakonit pripor podoben teroristični ugrabitvi? Ali ni likvidacija brez sojenja enaka kot atentat?*
 b. *To najbolj govori o tem, da kritizira nekaj, česar sploh ne pozna. Kaj ni to najbolj očiten primer poskusa prikrivanja vsakovrstne filmske literature pred študenti in drugo zainteresirano javnostjo? Kaj ni to najočitnejše enoumje?*

Podobno v velelnih stavkih lahko zanikanje doda pomen govorčevega začudenja oz. njegove čustvene vpletenosti. Pri teh strukturah (26) je raba zanikanja poljubna, trdilna oblika izgubi le hotenjsko vrednotenje propozicije.

- (26) a. *Česa vsega mi niso očitali. Ker niso našli drugega, so v zapisnik na sodišču zapisali, da živim na veliki nogi in zapravljam po gostilnah.*

- b. *Kaj vse nismo slišali v teh dneh. Denimo, šišenski domorodci so postavili državi 60-dnevni rok, da vrne sosesko v prvotno stanje in da se sanira nastala situacija zaradi prisotnosti azilnega doma.*
- c. *Ah, saj veste kakšna je Ljubljana. Kaj vse ni šlo tukaj čez. Rimljani, Huni, Napoleon, Ruski car, Mussolini, Tito in sedaj tile novi. Veste, tukaj je vse mogoče.*

Tako moremo zaključiti, da je raba pleonastičnega zanikanja tudi v tem skladenjskem okolju vezana na hotenjsko in ne nikalno določitev propozicije, enako kot pri odvisnikih za glagoli zavračanja.

4 Zaključek

Razčlemba slovenskih primerov pleonastičnega zanikanja je pokazala, da pleonastičnega zanikanja ne moremo obravnavati kot pomensko praznega, temveč gre za posebno obliko skladenjskega zanikanja, ki se od stavčnega zanikanja razlikuje v nikalnem dosegu. Obe vrsti zanikanja sta tudi skladenjsko ločljivi: stavčno zanikanje sproži roditeljski zanikanja na premem predmetu in nikalno ujemanje na nedoločnih izrazih (tj. raba *n-prvin*), pleonastično zanikanje pa samo pojav roditeljskega zanikanja. Medtem ko stavčno zanikanje določa nikalno pomensko podstavo stavka, je pleonastično zanikanje posebna vrsta izvenstavčnega ali nadstavčnega zanikanja, ki ne določa nikalne pomenske podstave stavka. Prispevek se je osredinil na naslednja skladenjska okolja, v katerih se pojavlja pleonastično zanikanje: odvisniki za glagoli zavračanja, prislovni odvisniki in vprašalni ter velelni stavki. Pleonastično zanikanje v odvisnikih za glagoli zavračanja zanika le pozitivno hotenjsko določitev propozicije. Skladenjsko se pleonastično zanikanje v teh odvisnikih veže tako s povednim kot pogojnim naklonom – slednja kombinacija je bolj pogosta – vendar primeri pleonastičnega zanikanja niso pogosti. Razlog za sorazmerno nepogosto rabo pleonastičnega zanikanja lahko najdemo tudi v dejstvu, da so zanikani odvisniki za glagoli zavračanja lahko razumljeni dvoumno: bodisi s stavčnim bodisi s pleonastičnim zanikanjem in je zato njihova interpretacija pogosto odvisna od sobesedila. Pri prislovnih odvisnikih, natančneje smo obravnavali časovne odvisnike z veznikom *dokler* in pogojne odvisnike z veznikom *razen če*, pleonastična nikalnica na nadstavčni ravni deluje kot funkcijski operator, ki vzpostavi resničnostno razmerje med propozicijama glavnega in odvisnega stavka, pri tem pa ponovno ne določa nikalne pomenske podstave stavka. Pri vezniku *dokler* je raba pleonastičnega zanikanja obvezna, če se v odvisniku pojavlja dovršno glagolsko dejanje. Veznik *razen če* kaže drugačno rabo, saj zaradi svojega močnega izključevalnega pomena jasno izraža, da je propozicija odvisnika edini pogoj za uresničitev propozicije glavnega stavka. Pri vezniku *dokler* se zanikanje vedno pojavi v odvisniku, pri vezniku *razen če* pa v glavnem ali v odvisnem stavku. Če je glavni stavek pri pogojnem stavku z *razen če* v trdilni obliki, se lahko zanikanje v odvisniku izpusti, oziroma se poljubno pojavi, če je glavni stavek zanikan. Za veznikom *preden* se zanikanje lahko rabi poljubno, kadar ima odvisnik mešan vzročni/modalni pomen. Takšen odvisnik izraža časovne okoliščine, ki jih govorec oceni kot nezaželene, oz. do katerih izraža določeno mero zavračanja. V

takšnem pomenskem okolju je raba zanikanja podobna kot za glagoli zavračanja. V velelnih ter vprašalnih stavkih pleonastična nikalnica zanika le pozitivno hotenjsko določitev propozicije, medtem ko ostaja pomenska podstava stavka trdilna.

VIRI IN LITERATURA

- Klaus ABELS, 2005: "Expletive negation" in Russian: A conspiracy theory. *Journal of Slavic Linguistics* 13. 5–74.
- Anton BREZNIK, 1942: Stavčna negacija v slovenščini. *Razprave filozofsko-filološko-historičnega razreda SAZU*. Ljubljana: SAZU.
- , 1921: *Slovenska slovnica za srednje šole*. Prevalje: Družba sv. Mohorja.
- Bernard COMRIE, 1976: *Aspect: An Introduction to the study of verbal aspect and related problems*. Cambridge: CUP.
- Hans DEN BESTEN, 1986: Double negation and the genesis of Afrikaans. *Substrata versus Universals in Creole Languages: Papers from the Amsterdam Creole Workshop, April 1985*. Ur. P. Muysken, N. Smith. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins. 185–230.
- Henriette DE SWART, 1996: Meaning and use of *not...until*. *Journal of Semantics* 13. 221–263.
- Maria Teresa ESPINAL, 1992: Expletive negation and logical absorption. *Linguistic Review* 9/4. 333–358.
- Anastasia GIANNAKIDOU, 2002: UNTIL, Aspect, and negation: A novel argument for two *untils*. *Semantics and Linguistic Theory (SALT)* 12. Ur. B. Jackson. Ithaca, New York: CLC Publications, Cornell University. 84–103.
- Liliane HAEGEMAN, 1995: *The syntax of negation*. Cambridge: CUP.
- Gašper ILC, 2012: Pleonastično zanikanje v slovenščini. *Škrabčevi dnevi 7 – zbornik prispevkov s simpozija 2011*. Ur. F. Marušič, R. Žaucer. Nova Gorica: Univerza v Novi Gorici. 28–43.
- Korpus slovenskega jezika FidaPLUS*. (Pregledano sept.–dec. 2012.)
- Miren Itziar Mugarza LAKA, 1990: *Negation in syntax: On the nature of functional categories and projections: Doktorska disertacija*. Department of Linguistics and Philosophy. MIT.
- Jörg MEIBAUER, 1990: Sentence mood, Lexical category filling, and non-propositional *nicht* in German. *Linguistische Berichte* 130. 365–424.
- Anita MITTWOCH, 1977: Negative sentences with *until*. *CLS* 13. 410–417.
- Claude MULLER, 1991. *La négation en français*. Ženeva: Droz.
- Paul PORTNER in Raffaella ZANUTTINI, 2000: The force of negation in WH Exclamatives and interrogatives. *Negation and polarity: Syntactic and semantic perspectives*. Ur. L. R. Horn, Y. Kato. Oxford: OUP. 193–231.

- Stanko ŠKERLJ, 1962: O »pleonastičnih nikalnicah« v slovenščini. *Jezik in slovstvo* 8/4. 102–107.
- Jože TOPORIŠIČ, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: CZ.
- , 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- Elizabeth Closs TRAUOGOTT, 1997: Unless and But conditionals: A historical perspective. *On Conditionals Again*. Ur. A. Athanasiadou, R. Dirven. Amsterdam: John Benjamins. 145–167.
- Barbara ÜRÖGDI in Jonathan MACDONALD, 2009: Reducing «stativizing negation» to an LF scope configuration. Referat na konferenci Sarajevo Linguistic Gathering 4 –SinFonIJA 2. 24.–26. 9. 2009. Sarajevo.
- Barbara ÜRÖGDI, 2009: Temporal adverbial clauses with or without operator movement. *Adverbs and adverbial adjuncts at the interfaces*. Ur. É. Katalin Kiss. Berlin; New York: Mouton de Gruyter. 133–168.
- Ton VAN DER WOUDE, 1997: *Negative contexts: Collocation, polarity and multiple negation*. Routledge Studies in Germanic Linguistics. London; New York: Routledge.

SUMMARY

The article treats pleonastic negation in Slovene, focussing on the syntactic environments in which pleonastic negation can be found. The author discusses the occurrences of pleonastic negation in subordinate clauses introduced by adversative predicates, in adverbial clauses of time and condition, in exclamative and interrogative sentences. The empirical data used in the research are taken from the FidaPLUS corpus.

Contrary to the claim that pleonastic negation is emptied of meaning (Espinal 1992, van der Wouden 1994, Toporišič 2000), the author follows the recent research on pleonastic negation in various languages (Meibauer 1990, Mueller, 1991, Portner and Zanuttini 2000, Abels 2005) and argues that pleonastic negation should be treated as a special subtype of syntactic negation that differs from the sentential negation in its scope. While the sentential negation affects the truth-conditions of a sentence, the pleonastic negation either affects the speaker's evaluation of the proposition or it functions as an intra-sentential operator. In particular, the author maintains that by using pleonastic negation in clauses introduced by adversative predicates, the speaker negates the positive evaluation of the state of affairs described in the proposition, thus perceiving the proposition as undesirable. Similar explanation can also be offered for pleonastically negated exclamative and interrogative sentences. In the case of adverbial clauses of time and condition, pleonastic negation functions as an intra-sentential functional operator that establishes the truth-value relation between the propositions of the main and the subordinate clauses. In subordinate clauses of time introduced by *dokler*, e.g., the proposition of the main clause is valid in the time interval during which the proposition of the subordinate clause is invalid and vice versa.

The difference in the scope of negation between the sentential and pleonastic negations is directly mirrored in their syntactic properties: while the former triggers the genitive of negation and licenses *n*-words, the latter can only trigger the genitive case.

The analysis of the relevant Slovene data shows that in most cases pleonastic negation in Slovene displays the same properties as observed in other languages with pleonastic negation. However, the analysis has identified some points in which Slovene behaves differently, e.g., in most cases the selection of pleonastic negation is optional and it seems insensitive to the selection of mood, which is not the case in Romance languages or Russian. These observations may contribute to our better understanding of pleonastic negation and merit further research.